

Η επινόηση και κατασκευή του «λευκού Κινέζου» εργαζόμενου¹

του Γιάννη Μηλιού

Θέλω να διατυπώσω τη βασική μου θέση προκαταβολικά: *Δεν επίκειται η διάλυση της Ζώνης του Ευρώ (ΖτΕ)*, και όσοι την αναμένουν ή τη φοβούνται θα διαψευστούν για μια ακόμα φορά! Η συζήτηση που διεξάγεται μεταξύ των αξιωματούχων του συστήματος, ιδεολογικών («δεξαμενές σκέψης», «κορυφαίοι» οικονομολόγοι κλπ.) και πολιτικών (κυβερνήσεις, ευρωπαϊκές αρχές, αστικά κόμματα), σχετικά με τον «κίνδυνο διάλυσης της ΖτΕ» ή την πιθανότητα «εξόδου» κάποιων χωρών από αυτήν, στην πραγματικότητα συνιστά «μετάθεση», δηλαδή συγκάλυψη του πραγματικού επίδικου, που είναι η ομοσπονδοποίηση της Ευρώπης σε αντιλαϊκή-νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση και η διαμάχη γύρω από τα μέσα για την «αναίμακτη» επίτευξη αυτού του διακυβεύματος. Η Αριστερά έχει το δικό της, ριζικά διαφορετικό από το κυρίαρχο, σχέδιο ομοσπονδοποίησης της Ευρώπης: Την Ευρώπη της δημοκρατίας, των δικαιωμάτων, της κοινωνικής συνοχής, της προτεραιότητας των κοινωνικών αναγκών έναντι του κέρδους και γενικότερα των ιδιοτελών συμφερόντων, του σοσιαλισμού. Είναι λοιπόν λάθος, αντί να μιλά για το πραγματικό επίδικο (ποια Ευρώπη;), η Αριστερά να μετέχει στη συλλογική «μετάθεση» που επιβάλλουν οι κυρίαρχοι, αποδεχόμενη το δίλημμα «τι και ποιοι θα διαλύσουν τη ΖτΕ και την Ευρώπη».

Είναι αλήθεια ότι η *κρίση χρηματοπιστωτικής φερεγγυότητας* (insolvency) στη ΖτΕ οξύνεται και ότι το δημόσιο χρέος της μιας μετά την άλλη των χωρών-μελών καθίσταται, υπό τις «δεδομένες συνθήκες», μη βιώσιμο (Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία, Κύπρος, Ιταλία ...). Είναι όμως εξίσου αλήθεια ότι οι «δεδομένες συνθήκες» τροποποιούνται διαρκώς, με αλλεπάλληλες παρεμβάσεις πολιτικής, που προσωρινά μόνο χαλαρώνουν κάποια συμπτώματα της κρίσης χωρίς να τα αντιμετωπίζουν.

Όλα όμως αυτά τα «ημίμετρα», από τα «προγράμματα διάσωσης» μέσω «θεσμικού δανεισμού» εκτός αγορών, το «κούρεμα» του χρέους με τη λεγόμενη «συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα», μέχρι τη δημιουργία χρηματοδοτικών «μηχανισμών» πιστωτικής «σταθερότητας», ή μέχρι τη σχεδιαζόμενη «ευρωπαϊκή ενοποίηση και ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών», εδράζονται σε ένα σταθερό

¹ Ο τίτλος του άρθρου αποτελεί δάνειο από τον Δημήτρι Βεργέτη.

άξονα πολιτικής: Τη λιτότητα, δηλαδή την *υποτίμηση της εργασιακής δύναμης*, τη βίαιη αναδιανομή εισοδήματος και εξουσίας υπέρ του κεφαλαίου, που εξαθλιώνει το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας, βυθίζει την οικονομία στην ύφεση, εκτινάσσει το δημόσιο χρέος και αποσταθεροποιεί την πίστη.

Η ύφεση και η παρόξυνση της χρηματοπιστωτικής στενότητας *υποτιμά περαιτέρω την εργασιακή δύναμη και μειώνει τη διαπραγματευτική ικανότητα των εργαζομένων*, μέσα από τις συνθήκες ανεργίας και ανασφάλειας που δημιουργεί, παρέχει «επιχειρήματα» στις πολιτικές «ιδιωτικοποιήσεων» (δηλαδή στην επέκταση των σφαιρών τοποθέτησης και κερδοφορίας του ιδιωτικού κεφαλαίου και στην υφαρπαγή των δημόσιων αγαθών), ψαλιδίζει ή και εξαλείφει τα δίκτυα και τους μηχανισμούς κοινωνικής προστασίας και τον «κοινωνικό μισθό».

Επιχειρείται έτσι να «κατασκευαστεί» ένας νέος τύπος Ευρωπαϊού εργαζόμενου, με χαμηλό μισθό, ελαστικές συνθήκες εργασίας, μηδαμινά δικαιώματα, ελάχιστη δυνατότητα διαπραγμάτευσης απέναντι στην εργοδοσία. Πρόκειται για μια *στρατηγική στόχευση* των κυρίαρχων τάξεων, μια ταξική στρατηγική μακρού βεληνεκούς, η οποία μάλιστα δεν περιορίζεται στις χώρες της ΖτΕ (η Βρετανία αποτελεί το καλύτερο παράδειγμα για αυτό), καίτοι στη ΖτΕ η στρατηγική αυτή διαθέτει ένα *όπλο ιδιαίτερα προηγμένης (πολιτικής) τεχνολογίας*: Τη «μόλις και μετά βίας» ελέγξιμη κρίση δημόσιου χρέους και τη χρηματοπιστωτική αναξιοπιστία (insolvency).

Είναι λοιπόν αλήθεια ότι οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και κυρίως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) πεισματικά αρνούνται να κάνουν ό,τι θα μπορούσαν για τον αποφασιστικό περιορισμό των επιπτώσεων της κρίσης (έκδοση π.χ. ομολόγων αλλά και εντόκων γραμματίων της ΕΚΤ, η οποία θα εγγυάτο το δημόσιο χρέος όλων των χωρών-μελών και θα το μετέτρεπε σε ευρωπαϊκό χρέος). Είναι όμως λάθος το να θεωρήσουμε ότι πρόκειται για μια «ανορθολογική» πολιτική. Διότι ο δραστικός έλεγχος των επιπτώσεων της κρίσης θα έθετε σε μερική έστω αχρηστία το «όπλο προηγμένης (πολιτικής) τεχνολογίας», το σοκ και δέος που δυνητικά προκαλεί στους εργαζόμενους το «φάσμα της χρεοκοπίας». Θα δημιουργείτο τότε «ηθικός κίνδυνος» (moral hazard), δηλαδή κίνδυνος παρέκκλισης από τη λιτότητα και τη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση, καθώς οι εργαζόμενοι θα σήκωναν ευκολότερα κεφάλι. *Από ταξική σκοπιά, αυτό ακριβώς θα αποτελούσε «ανορθολογική πολιτική» για το κεφάλαιο, που έχει εκλάβει την κρίση ως «ευκαιρία» για να τσακίσει τις*

κατακτήσεις και τις αντιστάσεις της εργατικής τάξης και της νεολαίας. Το να συζητάμε για «ανορθολογικές πολιτικές» χωρίς να λαμβάνουμε υπόψη το ταξικό κριτήριο ισοδυναμεί με το να υιοθετούμε μια «κεντρώα» πολιτική σκοπιά, σύμφωνα με την οποία το γενικώς ορθό(λογικό) ταυτίζεται με τα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου αδιακρίτως, της «οικονομίας» κ.ο.κ.

Τι λοιπόν μπορούμε να αναμένουμε το επόμενο διάστημα, για να μείνει η κρίση χρέους σε «οριακό σημείο» και να συνεχίζεται η νεοφιλελεύθερη αντιδραστική αναδιάρθρωση, η διαδικασία κατασκευής του «λευκού Κινέζου» εργαζόμενου στην Ευρώπη; Πληθώρα μέτρων και «καινοτομιών» όπως η «τραπεζική ένωση», μηχανισμοί αγοράς κρατικού χρέους χωρών-μελών της ΖτΕ από τη δευτερογενή αγορά, συνεχείς αναδιρθρώσεις δημόσιου και ιδιωτικού χρέους («κούρεμα», επιμήκυνση, μείωση επιτοκίων κ.ο.κ., συνδυασμοί όλων αυτών). Η αποχρέωση, δηλαδή η σταδιακή διαγραφή χρέους, θα αποτελεί βασικό στοιχείο αυτής της διαδικασίας. Και αυτό δείχνει ότι το βασικό επίδικο της κρίσης δεν είναι ούτε δανειστές-δανειζόμενοι ούτε Βορράς-Νότος. Είναι η αντίθεση κεφάλαιο-εργασία!

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, υπάρχει διέξοδος; Προφανώς! Η διέξοδος για τις δυνάμεις της εργασίας είναι αγώνας για την ανατροπή του νεοφιλελευθερισμού και των κοινωνικών συνθηκών που τον γεννούν. Αγώνας ταυτόχρονα «από κάτω» (κινήματα, διεκδικήσεις, αυτο-οργάνωση, αλληλεγγύη) και από «τα πάνω» (διεκδίκηση της κυβέρνησης από την Αριστερά).